

Trst, april 1926.

Janko Samec:

Pomladanska.

Pomlad, pomlad svoj čarni grad
je danes zapustila —
in preko trač in njiv, livad
svoj blagoslov razlila ...

In lep je breg ... in v gorah sneg
tali se v božjem solncu;
in pliček živ kriči „čiv - čiv,“
smeji se zime koncu.

Zelen je bor ... in kmečki dvor
praznično je oblečen;
pred njim naš stric veselih lic
sedi ves srečen ...

In tak gorkó in tak lepó
mu danes je pri duši,
da vivček svoj je vzel s seboj
in ga kot Turek puši!

~~~~~

Fran Žgur:

Zjutraj.

V polje žarek solnčni šine:
V čaše cvetk prši rosico;
v logu k pesmi vzdrami plico,
nese glas zvonov iz line ...
V dušo mojo — biser kane,
pesem sveto k Bogu dviga:
luč v ollarju tam prižiga,
luč ljubezni v težke rane...

Pastúškin :

Ujeti golob.

V naši hiši ni veselo, v shrambo je zaklenjen rob, stisnil se je pod omelo — modro pisan, plah golob.	„Saj ne morem več leteti. Vem, zakaj sem tu zaprt. Še do jutri moram ždeli — potlej me odreši smrt.“
V solnce mu odpahnem line, a ne mara za moj trud, s tožnimi očmi ošine si ostriženo perut:	Danes v hiši ni veselo, plah golobec vanji ždi, v kot se stiska pod omelo, žalostno mu zro oči.

Jurij Mac Donald :

Otrok.

- Odkod prišel si, ljubi moj otrok ? —
Iz nič a me je sklical dobri Bog.
- Te očke modre, kdo ti je posodil ?
Nebesa daljna, ko skoz nje sem hodil.
- In zdi se, kot da v njih plamenček gnezdi ? —
Ivér je, ki sem vzel jo svetli zvezdi.
- A solza ta ... odkod je ona pala ? —
Ko sem dospel, je nâme tu čakala.
- Kdo ti je dal ušesca rožnobela ? —
Ko Bog je spregovoril, so vzcvetela.
- In ročki in ti drobčkani prstiči ?
Tako so znali angelci jih vstriči.
- Odkod pa sta se nožki drobni vzeli ? —
Odtam, kjer vzel perot kerub je beli.
- In vse to ... vse, otrok, si ti dobil ? —
Pomislil Bog je in — sem se rodil.
- Da takega te ustvaril je za nas ? —
Pomislil Bog je in — sem bil pri vas.

(Iz angleščine.)

Sreča v nesreči.

Bosanska pripovedka. — Priredila M. in K.

Živel je car, ki je imel tri sinove. Ko so dorastli, nameni oče, da jih oženi. Na dvoru zbere vse carske velikaše in starešine, pozove sinove ter da vsakemu po eno puščico rekoč: «Ljuba moja deca! Evo vam vsakemu puščice, vsaki od vas naj jo izstreli v višino. Iz one hiše, na katero pade puščica, si vzame dekle za ženo. Kar mu donese usoda, z onim naj se vsak zadovolji!»

Starejši sin se zahvali očetu za milost, vzame puščico, napne lok in jo izstreli v višino. Puščica pade na hišo velikega vezirja. Ta pa je imel zelo lepo hčer in je bil zelo srečen, da dobi carjeviča za zeta. Vsi velikaši in starešine so se radovali s srečnim carjevičem in njegovo usodo. Še sam car je bil zadovoljen.

Za starejšim bratom izstrelili srednji carjevič svojo puščico. Padla je daleč sredi mesta na sijajno palačo velikega hodže (duhovna). Tudi ta je imel lepo hčerko. Car in vsi navzoči so se veselili sreče, ki je bila usojena srednjemu carjeviču. Čestitali so carju, velikemu hodži in carjeviču. Vsi so bili veseli ter so hvalili Boga za dodeljeno srečo.

Car zakliče veselo svojemu najmlajšemu, najmilejšemu sinu: «Sedaj pa ti, moj dragi, da vidimo, kaj bo tebi prinesla usoda.» Carjevič se dvigne, napne tetivo in izstrelji puščico pod oblake. Vsi velikaši in starešine slede puščici, vsak pa prosi v srcu Boga, da pade na njegovo hišo, da ga spoprijatelji s carjem. Toda glej! Puščica ne pade na nobeno hišo, temveč na ploščat kamen. Carju je bilo to zelo mučno, drugi pa so bili radovedni, kaj bo iz tega. Car se dvigne s prestola in si gre svečano ogledat kamenito ploščo. Ko pride do nje, priplazi iz pod nje želva. Vseh je zaskrbelo: eni so gledali carja, drugi sina, tretji pa so mučno pričakovali carjeve razsodbe. Ko je zagledal car želvo, se je razjezil na usodo in v svoji jezi rekel sinu: «To ti je prinesla usoda, evo tebi nevesto!» Dvigne se car ter se vrne v dvor.

Kmalu nato izda car ukaz, naj se zberejo okinčani svatje, da se praznuje svatba njegovih sinov. Vse je bilo radovedno, kako se bo izvršila svatba najmlajšega carjeviča. Nihče si ni upal opomniti carja, naj se usmili sina in prekliče svoj ukaz. Ko so se zbrali svatje in odšli po neveste, so prosili carja, naj ne ženi najmlajšega sina z želvo. Car se ni dal preprostiti, morali so izvršiti ukaz: vsak si je vzel namenjeno nevesto, a najmlajši želvo in izvršila se je poroka po zakonu, a svatba po običaju. Car odredi vsakemu sinu svoje dvore, z najlepšimi darovi, a mlajšega prezre in ga zavrže. Da mu le malo hišico, kjer so prebivali zadnji carjevi služabniki. Dobri sin je ubogal očeta, udal se je v usodo ter je živel v prazni hišici.

Starejša dva sinova sta imela v svojih dvorih vsega, kar jima je le srce pozelelo. Preživela sta v največjem zadovoljstvu vesele dni. Najmlajši pa, pregnan in preziran, je moral skrbeti, da preživi sebe in svojo želvo. Po svatbi so mu dobri ljudje iz usmiljenja in sočutja darovali nekaj pohištva in drugih potrebščin. Vse to je znosil v svojo prazno hišo in pustil tam na kupu. Kako se začudi, ko pride domov in najde vse lepo razvrščeno v najlepšem redu. Saj ni bilo vendar v hišici razen želve nobenega, pomagati pa ji ni mogel nihče, ker so bila vrata zaklenjena! Naslednjega dne je zopet prinesel nekaj potrebščin, pusti jih na kupu in gre iskat drugih. Toda vsakokrat, ko se vrne, najde vse donesene stvari v najlepšem redu in na svojem

mestu. Odločil se je, da na vsak način zasledi onega, ki mu urejuje po hišici. Tretji dan odide zopet in pripelje dva voza drv; zvrne jih pred hišico na kup, zraven položi sekiro; sam pa se skrije za drva in pazi. Komaj se je dobro skril za drva, že se odpro hišna vrata in iz nje priplazi želva ter obstoji pred drvi. Tu se želvin oklep razpoči in iz nje stopi lepa deklica oblečena v krasno oblačilo in začne urno zlagati drva. Ko to zapazi carjevič, skoči urno k želvinemu oklepu, zamahne s sekiro po njem in ga razdrobi. Lepa deklica priskoči k njemu in ga prosi: «Ne, ako poznaš Boga!» Bilo je prepozno; želvovina je bila že razdrobljena. Nato pravi carjev sin: «Dovolj si me mučila, lepa deklica, ne boš se več skrivala pred menoj v želvin oklep. Usoda te je prisodila meni, daj da jo skupaj prenašava!» Lepa deklica pa mu odvrne: «Dragi moj! Ti si me prevaril in mi uničil veliko dobro; sedaj res ne znam, kam naj grem — tvoja sem!»

Radosten prime zavrženi carjev sin svojo nevestico za roko in jo odvede v hišico. Sprašuje jo: čegava in od kod je, in zakaj ji je določila usoda, da se skriva v želvinem oklepu. Ona pa ga milo prosi, naj je po preteklosti ne vprašuje, ako želi, da bosta srečna. Carjevič zvesto izpolni njeno željo in živi srečno s svojo mlado, lepo ženo.

Nekoč priredi car veliko gostijo, na katero povabi vse velikaše in starešine svojega carstva. Velikaši preprosijo carja, da povabi tudi svojega najmlajšega sina. Vsi, ki so bili navzoči na gostiji, so napeto pričakovali, kako bo car sprejel svojega zavrženega sina. Radovedni so bili tudi, kako pripelje ta svojo želvo na gostijo. Vsi so bili zbrani okolu carja, tedaj vstopi najmlajši carjevič s svojo ženo, ki je bila tako lepa in bogato oblečena, da niti carica ni bila lepša in da jej ni bilo na vsej gostiji enake. Vsi so občudovali in hvalili njeno krasoto. Car je kar onemel od začudenja, naposled vpraša sina, kdo je ta lepotica in odkod. Ko mu sin pove, da je to njegova želva, je bilo carju zelo drago. Sprejel je svojo sinaho zelo milostljivo in se je čudil njeni lepoti. Pri večerji se naenkrat začuje lepo slavčkovsko petje, a nihče ni vedel odkod prihaja. Pozneje so zapazili gostje, da polaga najmlajša carjeva nevesta na svoje rame koščke kruha, katere zoblje nevidna ptica. Tako je zabavala carjeva nevesta goste z lepim petjem.

Na svetu je že stara navada, da hudobneži sovražijo boljše. Isto se je dogodilo tudi na gostiji. Starejši carjevi sinahi sta iz same zavisti in zlobe sovražili mlajšo radi njene lepote. Kakor hitro sta se vrnili z gostije, sta počeli kovati hudobne naklepe, kako bi ugonobili svojo mlajšo svakinjo. V svoji zlobi nahujskata svoje može, naj očrnita brata pri carju, češ, da ima čarovnico za ženo. Navada

je že taka, da so možje, svojim ženam na ljubo zmožni napraviti marsikaj slabega. Tako sta tu carjeva sina toliko časa obrekovala pri carju mlajšega, da se je car zopet razjezil na mlajšega sina.

Nekega jutra zbere car svojo vojsko in sinove ter reče pred velikaši svojemu najmlajšemu sinu: «Sin, ti si znal pretvoriti iz želve lepo ženo, ti znaš gotovo čarati. Zahtevam od tebe, da mi prineseš skledo meda, iz katere bo jedla moja vojska, a da ostane skleda vedno polna. Ako mi tega ne napraviš, vaju dam z ženo sežgati!» Ko čuje carjev sin ta ukaz, se zelo razžalosti; odide domov ter se potoži svoji ženi o ukazu, ki ga ni mogoče izvršiti. Ona ga potolaži in umiri, rekoč, naj se ne meni za to, ker mu bo ona pomagala. «Pojdi» mu reče, «k oni kameniti plošči, pri kateri si me našel, udari z nogo na ploščo in reči: karandada dada si. Na te besede bo prišla ven stara babica, prosi jo, naj ti da skledo z medom, ki je v sobi za vrati. Babica ti ga bo rada dala, ti pa ga vzemi in ga odnesi carju; za drugo se ne brigaj: vsa vojska bo lahko jedla ta med, a skleda bo vedno polna.»

Carjevič odide k plošči in stori vse po naročilih svoje žene. Pride babica in mu izroči skledo z medom; on ga vesel nese carju. Car ukaže vojski, naj je med. Vojska navali na med, se naje meda, in obnemore, toda skleda ostane vedno polna kot da ne bi nihče jedel iz nje. Vsi so se čudili temu, a končno je zopet zloba zmagala. Razjezili so se na reveža carjeviča, ki je bil zmožen izpolniti vse njihove zapovedi.

Hudobna brata sta zopet nagovorila carja, naj naloži mlajšemu bratu še težjo nalogo. Car pokliče zopet carjeviča ter mu ukaže: «Že vidim, da znaš dobro čarati, zato zahtevam od tebe, da mi prineseš grozd, od katerega se bo vsa vojska nasitila, a da mi ostane grozd cel za spomin. Ako mi tega ne izpolniš, veš že, kaka smrt čaka tebe in ženo!»

Nesrečni carjevič odide žalosten in v skrbeh k svoji ženi. Potoži ji o ukazu, ki ga je dobil. Žena ga tolaži in ohrabri, ker bo že ona pomagala. «Pojdi,» mu pravi, «zopet k oni plošči, pa izpregovori: karandada dada si, nato bo prišla ista babica. Povej ji, da te je poslala karandada dada si, da ti da oni grozd, ki visi na gredici v sobi. Babica ti ga bo prinesla, ti ga vzemi in ga nesi svojemu očetu!»

Carjevič gre in stori kot mu je žena naročila. Dobi od babice grozd, a kolikor jagod odtržejo vojniki, toliko novih zopet zraste na istem mestu. Vojska se nasiti grozdja, da ne more več jesti, grozd pa je cel, kakor je bil prej.

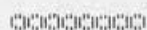
Tudi to ni bilo hudobnežem prav. Zopet začnejo premišljevati s carjem, kako nalogo bi naložili, da je ne bi mogel carjevič izpolniti. Iztuhtali so še tretjo nalogo. Zopet pokliče car svojega nesrečnega sina in mu zagrozi: «Pojdi in prinesi mi možička, ki bo velik kot palec, kateremu bo pa brada dvakrat večja nego on sam! Ako mi tega ne prineseš, že veš kaj te čaka!»

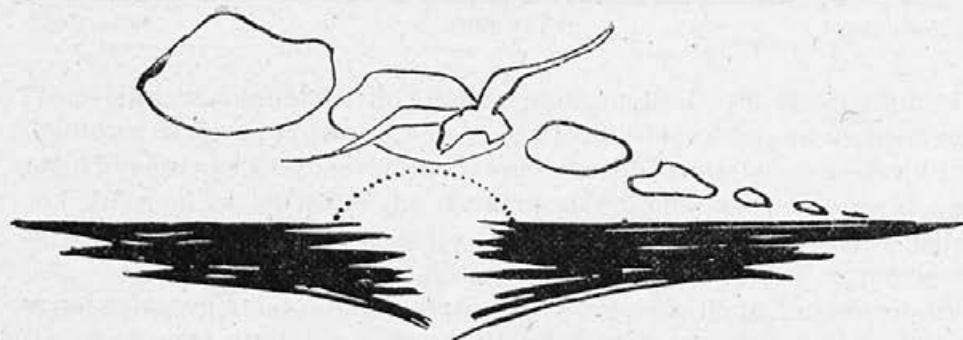
Ko nesrečnež to čuje, se prestraši in pomisli, da bo to gotovo njegov konec. Obupan priteče domov in se potoži svoji ženi. Ona ga zopet potolaži ter mu obljubi svojo pomoč. «Idi» mu reče, «dragi moj, k oni plošči, udari z nogo ob njo in reči: karandada dada si! Ko pride ven babica, ji povej, da te je poslala karandada dada si, da mi da ono škatljo izpod ognjišča. Babica ti jo prinese, ti pa odidi ter jo nesi carju; med potjo pa je ne odpiraj, ker se ti lahko pripeti nesreča. Če jo pa že hočeš odpreti, boš zagledal onega možička, tedaj pa hitro zakriči nanj «dur»; ako tega ne napraviš, bo po tebi!»

Carjevič odide zopet h kameniti plošči in izpolni vse kot mu je žena naročila. Vse se je tudi tako izvršilo. Dobi od babice škatljo ter jo odnese carju. Med potjo pa se spomni, da bi bilo dobro, da pogleda onega možička. Odpre škatljo, tedaj pa plane s palico nanj oni možiček. Carjevič se spomni ženinega nasveta in zakriči nanj «dur» Možiček se nato pomiri in zleze zopet v škatljo. Carjevič jo zapre in jo nese carju.

Ko pride pred carja, mu odda škatljo in reče: «Evo ti oče, škatljo, a v nji onega možička, katerega si zahteval. Prosim te pa, da ne odpiraj škatlje, sicer se ti zgodi nesreča!» Car misli, da ga hoče sin prevariti, vzame škatljo, da jo odpre. Ko vidi sin, da hoče odpreti oče škatljo, mu zakliče: «Nikar, oče, za Boga, ne odpiraj! Ako pa jo že hočeš odpreti, da se prepričaš, ako je v resnici oni možiček v njej, zakriči nanj «dur», sicer bo po tebi!» Car ni hotel v svoji jezi poslušati sinovih besed. Vzame škatljo in jo odpre. V trenutku plane iz škatlje nanj možiček s palico. Car se prestraši in se od strahu ne more spomniti prave besede; začne klicati: «vur» in podobne besede, a vse nič ne pomaga. Možiček mlati s palico po njem, dokler ga ne zbije do smrti in tako car izdihne. Ko so videli velikaši, da je car mrtev, so začeli premišljevati, katerega izmed carjevih sinov si bodo izbrali za carja. Pri volitvah pa so enoglasno proglasili najmlajšega carjeviča za carja, ker so spoznali njegovo potrpežljivost in dobro srce.

Tedaj so po običaju mrtvega carja pokopali, a mladega kronali za carja.

Marijan Sever:

Večerno solnce.

Stojim na glavnem pomolu našega mesta in gledam zamišljen v daljavo... Tam se večerno solnce utaplja kot veliko krvaveče srce v purpurno drhtenje neskončnega vesoljstva in od njega gori in žari na vse strani po molčečem nebu kot veličastno, darovanje skritih sil vesoljne narave. In mi je, kot da gledam v najskrivnostnejši čudež božjega stvarjenja, ki je zaplamenel v najvišjem sijaju pred mojimi začudenimi očmi, da čutim z grozo in obupom v duši uso bežno ničevost majhnega dela človeških rok...

Vstal je človek v svojem napuhu in vzel dleto v roke ter ga zasekal v kamen, da bi pričaral vanj bitje življenju in zapel tako svojo najvišjo pesem večni Lepoti. In je k njemu še pristopil pevec — večni popotnik — ter je, zaverovan v nepremagljivo silo lastnega razuma in nezlomljivo moč svojega srca, zabrenkal na čudotvorni liri godbo k pojoči besedi, ki naj bi odkrila nevernemu svetu uso veličino duha človeka-stvarnika.

A je pesem drhtela in drhtela ter je naposled kot bežna ptica ugasnila nekje v neizmerni daljini brezčasia, da ni za pozne rodove ostalo od nje ne znamenja ne glasa. In je še kamen, plod krhkega dleta, sprhnel sred viharja še prej, kakor v zemlji telo je kiparja, da ni bilo več sledu o ustvarjeni človeški Lepoti!

Le tam gori na nebu visoko je sijalo še solnce, večerno solnce in je gorelo v svojem najvišjem sijaju kot v prvih dneh božjega stvarjenja. In še nocoj, ko stojim na glavnem pomolu našega mesta in gledam zamišljen v daljavo, se utaplja skrivnostno in prelepo purpurno drhtenje neskončnega vesoljstva in je kot veličastno darovanje vseh skritih sil vesoljne narave, ki poje in moli k svojemu Stvarniku.

Meni pa je strašno v duši, ko zrem z grozo in obupom na uso drobno in bežno ničevost majhnega dela človeških rok!

VELIKONOČNA PRILOGA

Ferdo Plemič :

Povest o štrukljih.

ekoč je bila v deveti deželi huda stiska.

Vi veste, in če ne veste, vam zdaj povem, da je v deveti deželi maslen hrib, ki meče iz sebe neprestano štruklje, najboljše štruklje, kar si jih morete misliti. Ti štruklji se potem kotalijo po hribu v dolino. Spotoma se po maslenih bregovih temeljito obelijo in potem padajo v medeno jezero ob vzhodu darovite gore, kjer jih prevleče skorja najslajše strdi. Ti štruklji so glavna hrana srečnih devetodeželanov. Kaj ne, da se vam cedijo že sline!

Dobro! V to deželo je prišla huda stiska. Gotovo boste menili, da je gora prenehala s sladkimi darovi. Kaj še! Še je metala in prav za prav je bilo letos silo rodovitno leto, ali — ali štrukljev ni hotel nihče več jesti. Kosmata kapa, res je bilo tako! Tam ob medenem jezeru so se kopičili v velikih kupih, nedotaknjeni so ležali in plesniti in gnjiti so začeli.

Devetodeželski kralj Bonifacij XXV., s privržkom Najmilejši, je hodil v upravičenih skrbah po svoji prestolni dvorani gor in dol, čehljal si je svoje redke lase, ki so mu še moleli izpod biserne krone, in jezen je bil, prvič v svojem dolgem življenju jezen, ko je doznal za to stisko in nadlogo.

«To je pa že od sile!» je rentalil. «Zdaj si moji podaniki vtepejo v glavo, da ne bodo več jedli štrukljev. Ta je lepa! Drugod prosijo za vsakdanji kruh in so veseli, če ga dobe črnega, tukaj v moji deželi jim ni treba niti prositi. Leno polegavajo ves božji dan na solncu kakor klade, pa imajo vsak svoj vsakdanji štrukelj, ali pa tudi dva ali tri, če si kdo poželi. Bolje se jim res ne more goditi, kakor se jim godi pod mojim žezlom, saj so vsi debeli kakor sodi. Zdaj pa jim gredo še štruklji proti. Pri moji pipi, kaj takega pa še ni bilo! Če se to razve po sosednjih državah, v inozemstvu! Kaj bo vendar rekel svet?»

Tako je modroval kralj in pozvonil je z zlatim zvončkom ter ukazal debelemu slugi, ki se je na zvončkov glas težko sopihajoč privalil v dvorano:

«Ministre mi pokličite, Jaka, pa z lagodjo, da jih ne zadene kap, ker menda vsa ta bratovščina napihnenih mehov spi ob tej uri, kakor sicer ob vsaki uri.»

Z lagodjo in božjo pomočjo je spravil zvesti Jaka ministre devete dežele iz spanja in v kraljevo dvorano. Kap ni zadela nikogar, ker jih je Jaka prav previdno dramil. Z gosjim perom, namazanim z medom, jih je žgačkal toliko časa pod nosom, da so slednjič kihnili in se zbudili.

In tako so dostojanstveno in veličastno princincali pred kralja ter se mu poklonili tako globoko, kolikor so jim dopuščali okrogli trebuščki. Ko so bili zbrani vsi, povzame kralj Bonifacij XXV., Najmilejši:

«Gospoda moja!» reče, «jaz sem hud, nemilostno hud!»

Na te grozne, nikoli slišane besede, popadejo ministri na mehke počivalnike. Da, tako globoko jih je pretreslo kraljevo naznanilo, da sta dva ministra omedlela pri tej priči; prvega so morali drgniti z medico, drugemu so položili gorek obkladek. Ali kralj je bil neizpros in nadaljeval je:

«Hud sem, da, in prav zares. Čemu moj narod noče več jesti zabeljenih medenih štrukljev? Han! Odgovorite, kaj je vzrok?»

Ministri so se spogledali, ker nihče njih ni vedel vzroka, čemu se ljudstvu upirajo štruklji. Kako bi pa tudi vedeli? Med ljudstvo niso hodili, jedli so in pili in spali. To je bilo pač dela dovolj. Kaj hoče kralj še več? Gotovo se mu blede, revežu!

Kralj jih pogleda po vrsti, in ko vidi, da mu je opraviti s samimi osojskimi mutci, nadaljuje prav pametno in prav nič bedasto:

«Meni se vidi, da smrdi riba pri glavi! Ljudstvo menda opazuje, kaj dela višja gospoda, in se potem prevzema kakor ona. He!» povzdigne glas, «kdaj je bilo zadnjič, ko ste vi jedli štruklje?»

Ministri se zdrznejo, krivična vest jim očita, da že nekaj dni niso poskusili štrukljev. To je kralj kaj bistro uganil.

«Aha, zato molčite, ker sem vas zalotil na pregrehi. Zdaj vem, kam pes taco moli. Torej štrukljev ne jeste več! Han! Ali so vam preslabi?»

«Oj veličanstvo!» se ohrabri prvi minister in pade pred kralja na kolena. «Res je, kar praviš, štrukljev ne jemo več. Saj so dobri, saj so sladki, še predobri, še presladki so, ali dan za dnem vedno le sladkost in samo le sladkost, ah, tega človek slednjič ne zmaga, ne more, pa ne more. Rajši ne je nič!»

«Prav, prav!» se posmiha kralj zlobno. «Kaj pa bi jedel, če mojih štrukljev ne?»

«Oj kralj, kaj bi jedel? Tako le kos kraškega sira bi si poželel zdaj, tistega jedkega!» je zacmakal prvi minister.

«Jaz pa kakšno kranjsko klobaso!» vzdihne oduševljen drugi minister.

«Jaz pa ržen kruh s česnom!» de tretji.

«Dovolj, dovolj!» se brani kralj silo nejevoljen. «Ali smo na Krasu ali na Kranjskem, da se vam rode take pregrešne želje, ali morda v Liki? Nismo li v deveti deželi, ki je slavna po svojih štrukljih po vsem svetu? In če bi vam tudi hotel ustreči, vem, da bi se čez teden dni preobjedli tudi kraškega sira in kranjskih klobas. Nič! Štruklje boste jedli in še zdaj vpričo mene! Jaka, prinesi jih kar ves jerbas! Pa z lagodjo, da te ne zadene kap spotoma!»

Jaka je prinesel z lagodjo zahtevani jerbas štrukljev in kralj jih je ponudil ministrom, naj sežejo po njih. Tedaj pa reče prvi minister, ki je bil navihanec in je imel samega kralja na sumu:

«Veličanstvo, po dvornih predpisih ne smemo jesti vpričo tebe, predno nisi jedel ti. Izvoli, o kralj, to upoštevati.»

«To je res!» reče kralj in se popraska po butici. «Tedaj pustimo za danes! Jaka, nesi štruklje zopet proč, pa z lagodjo, da te ne zadene kap!»

Tako so bili ministri rešeni štrukljev in to zato — izdam vam tajnost — ker so se štruklji tudi kralju Bonifaciju XXV., Najmilejšemu, že kdaj upirali. Tudi on ni maral več za to slaščico devete dežele.

Milostno odslovi torej svoje ministre, ki so se podali takoj spat, ali jezilo ga je vendar le, da se je zadeva iztekla tako malo častno

zanj in tako nekoristno za deželo. Pa da si ohladi jezico, zamenja žezlo s palico ter se poda na sprehod po svojem kraljestvu.

Povsod je srečaval svoje podanike, debele in zabuhle, ki so ležali v solncu in so ga leže pozdravljali. Nekoč je bil vesel tega pogleda, češ, tako rejenih državljanov nima dežela pod solncem. Danes pa so se mu pristudili.

«Tu leže kakor pujski! Bog se usmili, toliko sem skrbel zanje, zdaj pa še štrukljev ne marajo. Brrr! Pri polni mizi bodo poginili lakote. Česa tem ljudem vendar le nedostaja, ko imajo vsega, da so takšni?»

In zamislil se je kralj Bonifacij XX., Najmilejši. — —

Tako globoko se je bil zamislil, da ni niti opazil, kako mineva ura za uro in on vendar še hodi dalje in dalje. Tako zamislil se je bil, da ni opazil, kako je že kdaj prekoračil meje svoje devete dežele, in kako stopa zdaj po nekem zaraslem gozdu. Neobičen ropot ga predrami.

«Pok, pok, pok!» je odmevalo v enakomernih presledkih po bukovju.

«Kaj pa je to?» se začudi kralj in dvigne pozornostno glavo. In kaj vidi?

Pod mogočno bukvo je stal mladenič, sam močan kakor drev. Iz zavihanih srajčnih rokavov so mu molele zagorele roke, silne in jeklene, in preko razpete srajce je videl široka, hropeča prsa. V rokah pa je vihtel mladenič ogromno sekiro, ki je hrešče padala drevesu v sočno meso, da so letele treske daleč v stran in da se je stresal drevesni vrh. Zardel je bil v licu in potil se je, da se je kar kadilo od njegovega slokega telesa v hladnem gozdnem vzduhu.

Kralj je kar obstal. Jeli ta človek besni, ali pa je obseden — si je mislil. Glasno pa je dejal:

«Priatelj, kaj pa onegaviš z onim loparjem v roki, kaj pa počenjaš?»

«Jaz ničesar ne onegavim,» mu je bil rezek odgovor. «Jaz delam.»

«Delaš? Kaj pa je to?» ga vprašuje kralj.

«Delati? Tega ne veš?» odvrne mladenič. «Nu, to je tako! Le poglej! Pok, pok!» in zopet zamahne s sekiro ter dostavi: «Lahko ni to delo, ali zabavno in zdravo je.»

«Zdravo?» se začudi kralj. «Ti se vendar potiš pri tem. To ti lahko škoduje.»

«Beži, beži, samo tega ne verjemi, da ti škoduje pošten pot!» se mu smeje mladenič. «Vendar ni čuda, da tako sodiš. Vidiš se mi

namreč zelo gosposki človek. Kako si pa zašel v ta gozd, v to divjino?»

«Prav praviš, zašel sem!» mu pritrdi blagomili kralj. «Kaj vem jaz, kako. Menda tako le v mislih in vrniti se bom moral.»

«I, pa ne pojdeš proč, da bi ti ne postregel, ko sem še vsakemu, ki je zašel semkaj. Čakaj! Zajel boš z mano iz moje sklede.» Tako reče mladenič, spusti sekiro, se ogrne s suknjo, napravi tri korake do bližnje koče ter se vrne s polno skledo v rokah, ki jo postavi na drevesni čok. Zraven položi dve žlici in reče:

«Kar zajmi, saj moraš biti lačen!»

«Vidiš, prijatelj,» reče kralj ljudomilo, «jaz te nočem žaliti, Bog ne daj, ali zajel ne bom iz tvoje sklede, ker nisem lačen. Tako sit sem, da se mi upirajo celo štruklji.»

«Potem je seveda druga,» se mu smeje mladenič, «ker to niso štruklji, temveč revni kmečki žganci.»

«Žganci? Tako, temu se reče žganci,» pravi kralj. «Nu prav, meni je vse eno, kako se reče tej jedi, ali jedel je ne bom, ker ne morem.»

«Beži, beži! Jesti ne maraš, ker danes še nisi delal. Kar primi tam za mojo sekiro, za tisti lopar, kakor praviš ti, pa udari z vso močjo nekaterekrat z njo po deblu. Videl boš, da ti bodo teknili tudi žganci.»

Kralja je ta poskus hudo mikal. Nekoliko se sicer še obotavlja, ali nekaj gozdni hlad, nekaj mladeničev nasmeh sta ga spodbodla, da prime za sekiro in jame udrihati po deblu. In bolj in bolj mu je šlo od rok.

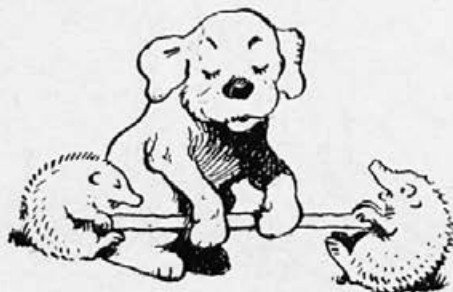
Kaj vam bom pravil vse do pičice! Pošteno se je bil upehal in spotil Bonifacij XXV. in ko je končal delo, prvo svoje delo v svojem življenju, se je vsedel k skledi in je še godrnjal proti mladeniču, da mu je pustil tako malo žgancev. Vendar ga je bogato obdaril, predno se je vrnil domov. Odkupil pa je od mladeniča tudi njegovo sekiro in s tem orodjem pod pazduho je primahal pod večer v kraljevo palačo s tako lahnim korakom, da je debelega Jako zadela skoro kap, ker ni bil vaje videti svojega in deželnega gospodarja, da bi se kretal tako živahno. Rad bi ga bil vprašal, kaj se mu je prigodilo, ali kralj se je tako samozadovoljno in hudomušno nasmihal, da je zastala zvestemu Jaki beseda že v goltancu.

Ali drugega dne, da bi bili videli našega Bonifacija XXV.! Že na vse zgodaj se je dvignil iz pernice in poslal je Jako po ministre, ki jih je zvesti služabnik zbudil na način, da ni zadela nobenega kap. Pricincali so drug za drugim in so našli kralja na vrtu, kjer je stal z zavihanimi rokavi s sekiro v roki. In nato je začel pouk. Drug za drugim so morali vihteti sekiro, dokler se ni zgrudil debel hrast sredi vrta. Nato pa je prinesel Jaka jerbas maslenih štrukljev. In glej! Ministri niso kar nič vprašali, ali je milostljivi kralj že založil kaj v usta ali še ni — kar hlastnili so po božjem daru in natrpali so si želodce, kakor nikoli še. In tudi kap ni pri tem zadela nobenega.

Kralj je videl, da se je poskus obnesel prav izvrstno in je zato naročil polno ladjo težkih sekir, in devetodeželani so morali od sedaj naprej sekati vsako jutro drevesa in cepiti drva.

Zdaj pa, zdaj! Da bi jih videli, kako so segali po štrukljih. Masleni hrib sredi dežele kmalu ni mogel nametati zadostnega števila štrukljev iz sebe, toliko je bilo povpraševanje po njih.

In s tem je končala stiska in nadloga v deveti deželi.

Janko Samec:

Črni strah.

Bolj ko oglje črn je mož,
ki po vasi tam koraka —
in na hrbtu — glej ga, spaka! —
nosi velik, velik koš. . .

A iz tega razkuštrane,
drobne gledajo glavice;
ustne majhne, v jok nabrane,
mame kličejo in strice.

Ha, zdaj vem, kdo je ta spaka
in kaj dela z deco zbrano? —
Brž se skrijem, da še z mano
v črno noč ne odkoraka!

Strah. . . o strah, ti reč presneta!
Ne bi več te rad okušal . . .
Bom pa raje zvesto slušal
strica, mamo in očeta!

Pastuškin:

Stonoga.

Stonoga ima brz korak,
zelo se ji mudi,
stonoga kakor droben vlak
po zidu gor hiti.

Pod stropom je. Joj, dekla tam
je metlo dvignila,
stonoga pa takoj drugam
okretno švignila..

In šviga sem in šviga tja,
a metla tik za njo;
ne dá pomesti se na tla —
to stalo bi glavó.

Zdaj vrže sama se na pod
in v špranjo skrije se;
a metla pleše vsepovsod,
ne more več do nje.

Laž za stavo.

Bosanska pripovedka. — Priredila M. in K.

eki oče je poslal svoje dete v mlin, žito mlet. Trdo mu je zabičal, naj ne melje v mlinu, kjer najde golobradca. Pride dete do prvega mlina, pa vidi v njem golobradca: «Pomozi Bog, golobradec!» — «Bog ti pomagaj, sinko!» — «Bi li jaz mogel tukaj malo zmleti?» — «Bi, zakaj ne! Moje bo itak kmalu zmleto, potem pa melji, kolikor ti je drago!»

Dete se spomni, kaj mu je oče naročil; odide iz mlina, pa gre ob potoku k drugemu. A golobradec vzame hitro malo žita in gre po bližnji stezi do drugega mlina. Tja dospe pred detetom. Nasuje malo žita, pa melje. Ko pride dete v drugi mlin in vidi golobradca, se napoti k tretjemu mlinu. Golobradec vzame zopet malo žita, teče pred detetom k naslednjemu mlinu in začne mleti. Prišedše k mlinu, se dete zopet napoti dalje. Isto se zgodi v naslednjem mlinu. Ko se je dete naveličalo, pomisli: najbrže je v vsakem mlinu golobradec! Vzame svojo torbo s hrbta in ostane v mlinu, da melje z golobradcem. Ko zmelje ta svoje žito, nasuje dete svoje in melje. Ko je zmleto, pravi golobradec: «Daj, sinko, da umesiva kolač iz tvoje moke!» Dete si je dobro zapomnilo očetovo svarilo, naj ne melje z golobradcem; a pomisli: kar je, je! Pa odgovori: «Daj, zamesi!»

Golobradec vstane, razgrne detetovo moko, detetu ukaže, naj donaša v prgišču vode. Dete počne prinašati vodo, a golobradec mesi in mesi, dokler ne zmesi vse moke v veliko pogačo.

Ukrešeta ogenj ter spečeta pogačo. Ko je pečena, jo vzameta z ognja. Tedaj pravi golobradec:

«Znaš, sinko, kaj mislim? Če razdeliva to pogačo, nimava ne jaz ne ti dosti. Počniva lagati, pa kdor drugega v laži prekosi, naj ima celo pogačo!»

Dete pomisli: sedaj itak nič več ne pomaga! Pa reče: «Naj bo! Začni ti!»

Golobradec začne lagati na vse načine: o tem in onem, a ko se že nalaže in utruji, mu reče dete: «E, moj golobradec! Če ti nič več ne znaš, to ni vse nič: počakaj, da ti sedaj jaz povem pravo, golo resnico! Ko sem bil jaz v mladih letih star mož, tedaj smo imeli doma mnogo panjev. Jaz sem jih vsako jutro štel; vse čebele sem preštel, a panjev nisem mogel nikoli prešteti. Ko preštejem nekega jutra čebele, opazim, da mi manjka najboljši trot. Hitro

osedlam našega petelina, ga zajaham in grem iskat izgubljenega trota. Grem po sledu do morja, a on je odšel preko morja. Jaz vedno po sledu za njim. Ko pridem čez morje, glej, neki mož je ulovil mojega trota, upregel ga je in orje za proso. Jaz mu zakličem: «Ej, bratec, to je moj trot! Odkod tebi moj trot!» Mož odgovori: «Bratec, ako je tvoj, vzemi ga!» Vrne mi trota in mi daruje še polno torbo prosa za setev. — Naprtim si torbo na hrbet, prestavim sedlo na trota, zajašem, a petelina privežem trotu za rep, da se odpočije. Ko jezdim čez morje, se mi vtrže vrvica na torbi in vse proso se vsuje v morje. Ko pridem čez morje, me dohiti noč. Razjaham trota, pa ga pustim, da se pase. Petelina pa privežem k sebi ter mu dam sena. A jaz ležem spat. Ko se zjutraj prebudim, vidim, da so prišli ponoči volkovi; zaklali in pojedli so mi mojega trota: leži med po dolini do člena, a po hribu do kolena. Tedaj začnem pre-mišljati, kam bi pobral ves ta med. Kmalu mi pade na misel, da imam pri sebi malo sekirico. Vzamem jo, pa grem v gozd, da ulovim kako zver, da ji oderem kožo. Ko stopim v gozd, kaj vidim: dve srni skačeta po eni nogi. Hitro vzamem sekirico, zamahnem, jima prebijem ono nogo in ju ulovim. Oderem z njiju tri kože, ter v nje poberem ves med. Natovorim ga na petelina in ga odnesem domov. Ko pridem domov, vidim, da se mi je rodil oče, pa me pošljejo po vodo. Mislim in mislim, kako se bom spel na nebo. Srečno mi pade na um tisto moje proso, ki se mi je posulo v morje. Ko pridem tja, vidim, da je palo na vlažna tla, pa je narastlo do neba. Hitro začnem plezati po njem do neba. Ko pridem gori, je moje proso baš dozorelo. Bog ga je požel, zamesil iz njega kruh, nadrobil si ga je v gorko mleko ter jedel. Nazdravim mu: «Pomoži Bog!» A on mi odgovori: «Bog ti pomagaj!» pa mi da vode. Ko se vračam nazaj, je na mojo nesrečo začelo deževati. Morje je narastlo ter je poplavalilo in odneslo vse moje proso. Zaskrbi me, kako naj pridem zopet na zemljo. Popraskam se za ušesi, pa si otipljem svoje dolge lase: ko stojim, mi padajo do zemlje, ko sedim, pa do ušes. Vzamem nož, pa odsekujem las za lasom ter jih navezujem enega na drugega. Ko se zmrači, navežem na zadnjem lasu vozal ter ostanem čez noč na njem. Toda kaj naj delam v temi in brez ognja? Kresilo sem imel, a drv mi je manjkalo. Naenkrat se spomnim, da imam pri sebi eno šivanko. Vzamem jo in jo razcepim. Naložim ogenj, povečerjam pa ležem k ognju. Ko zaspim, odleti ena iskra tako nesrečno, da mi prežge las. A jaz strmoglavim na zemljo ter se pogreznem do pasu. Obračam se sem in tja, poizkušam, da se rešim. Ko vidim, da se le ne da, stečem domov po motiko ter se

odkopljem. Ko pridem domov, žanjejo ženjice po polju. Žgala je vročina, usmiljeni Bog, da požge ženjice. Zakličem jim: «Zakaj ne pripeljete sem naše kobile, ki je dva dni dolga in pol dneva široka ter je po hrbtu porastla z vrhami?» Moj oče teče nemudoma domov in privleče kobilu. Ženjice so žele dalje — v hladu. Jaz vzamem lesen sod in grem ž njim po vodo. A glej, voda je zmrznila. Tedaj snamen glavo, ž njo prebijem led in zajmem vode. Ko jo donesem ženjicam, mi zakličejo v strahu: «Kje imaš glavo?» Jaz se otipam z roko, a nimam glave. Pozabil sem jo ob vodi. Brzo se vrnem k vodi. Ko dospem tja, vidim, da se je priplazila tja lesica, pa mi jemlje možgane iz glave ter jih žre. Polagoma se ji približam, pa jo lopnem z ного. Lesica se prestraši in od strahu izgubi knjigo svojih računov. Radoveden jo odprem, a v nji piše: «Meni pogača, a golobradcu — figo.»

Dete vstane, vzame pogačo in odide domov. Golobradec pa gleda poražen za njim.

Janko Samec:

Vožnja.

Veter, veter z brega,
upri se v jadro belo,
da bo z našo barko
čez morje zletelo! —

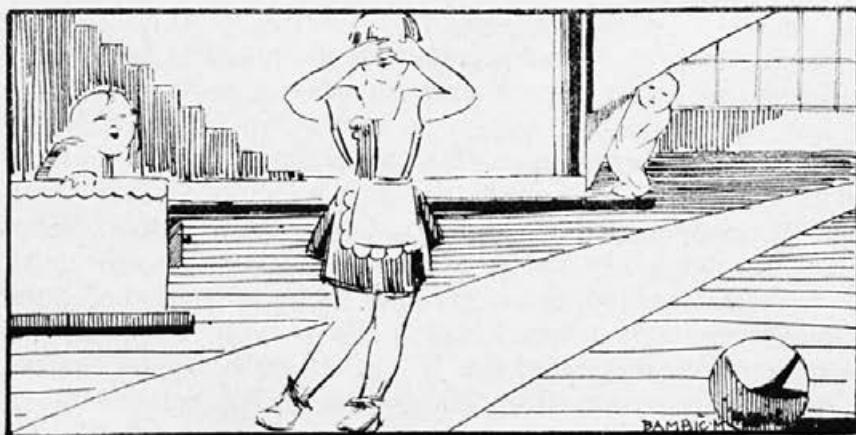
Jadro se napelo
je kot polno lice
in je šlo v daljavo
z létom drzne plice...

Pihaj, . . pihaj, veter
v jadro še krepkeje,
da letela barka
z nami bo hitreje! —

Veter je ubogal,
ko uprl ramena,
in prek je bilo morje
ena sama pena...

In je jadro skoraj
počilo od smeha —
a na nebu temnem
udrla se je streha...

In se je ulilo
s curki v božji hiši...
mi v pristan pa prišli
mokri smo ko miši!

Skrivanka.

Ivan Albreht:

Kmet godrnjač in žalik žena^{*)} pomočnica.

od Oslico na Koroškem je živel kmet, ki nikoli ni bil zadovoljen s svojo ženo. Reva je delala noč in dan, mož pa jo je zmerjal, odkoder je prišel in kjer jo je zagledal. Enkrat mu ni bila jed po volji, drugič je renčal, da ni živina opravljena v redu, tretjič zopet kaj drugega. Kar je bilo narobe pri hiši, vsega je bila kriva gospodinja.

Žena je bila silno žalostna, ko je spoznala, da nikakor ne more zadovoljiti sitnega moža. Premišljevala je na vse načine, kako bi si pomagala, vendar ji ni hotelo nič pametnega na misel, le s solzami si je lajšala gorje.

Bilo je pozno v noč in vsa družina je že spala, ko je nekoč stopila gospodinja na vrt za hišo in je jela bridko ihteti v mislih na svoje reve in težave. Na nebu so mežikale zvezde in po vrtu je bila razlita mesečina.

«Ko bi le mogla umreti,» je vzdihovala v žalosti, kar jo je nenadoma vprašal prijeten glas:

«Zakaj pa nočeš živeti?»

Žena, ki je mislila, da kdo domačih po moževem naročilu oprezuje za njo, se je zdrznila in je hotela brez odgovora v hišo, toda sem z vrta je vprašalo vnovič in še prijetneje:

«Zakaj pa nočeš živeti?»

«Ker moram toliko trpeti,» je skoro nehote odvrnila gospodinja in je v tem trenutku zagledala v mesečini med drevjem žalik ženo, ki ji je prihajala nasproti. Z belimi rokami si je gladila črne lase, ki so se ji v bujnem valovju vsipali preko ramen.

«Kako je tedaj s teboj, da nimaš pokoja?» je vprašala še enkrat, ko je prišla do kmetice.

«Oj, hudo, prehudo in sama ne vem, kako naj vse to naenkrat povem. Imam gospodarja, sitnega moža, ki venomer samo nad menoj godrnja,» je tožila gospodinja in je povedala vse natanko, kako jo muči nezadovoljni mož.

«Pa si že kaj povedala, da naj bi mesto tebe on delal doma?» je poizvedovala žalik žena, ko je čula kmetičino pritožbo.

^{*)} Žalik žena je na Koroškem znana kot bajno bitje, ki pomaga ljudem.

Gospodinja je odkimala in je dejala, da si ne bi nikoli upala reči možu kaj takega. Žalik žena se je zasmejala:

«Kam pa misliš? Ako se ne boš nikoli branila, te bo vsaka mušica ranila! Kadar ti mož spet prvič zagodrnja, mu reci, naj on ostane doma. Ti pojdi kar potlej na polje, vse drugo bom jaz preskrbela!»

Nato je žalik žena izginila, kmetica pa je vsa zamišljena legla k počitku.

Naslednje jutro je kmet komaj odprl oči, pa je že jel godrnjati, ker je slišal, da krulijo svinje v svinjaku.

«Vse gre na rakovo nogo, ko imam tako ženo, da samo poseda in ne mara za nobeno delo,» je začel rentočiti po hiši, gospodinja pa se je opogumila in mu je rekla kar brez ovinkov:

«Dobro! Če je tako, pa menjajva enkrat. Ostani danes ti doma in opravljaj moja dela, jaz pa pojdem na polje.»

Mož se je silno začudil, odkod je ženi naenkrat vzrasel tak pogum, vendar je ostal doma, a gospodinja je odšla z družino na polje.

Godrnjaču je bilo nekam nerodno doma, a se je precej odločno lotil kuhanja; toda polagoma mu je jelo postajati dolgčas pred pečjo in tudi vročina ga je nadlegovala in žeja. Šel je torej v klet in si je hotel privoščiti mošta; toda komaj je odprl pipo, je zaslišal obupen klic:

«Vsa hiša je v plamenih, vsa hiša gori, pa nikjer nobenega človeka ni.»

V smrtnem strahu je bežal iz kleti, da bi začel gasiti. Dokler je letel po stopnicah in skozi vežo, je bilo povsod polno dima, komaj pa je prišel pred hišo, je dim izginil in tudi ognja ni bilo nikjer. Kmet je bil prepričan, da mu je vse to nekdo naredil nalašč in je ves jezen tekkel okrog hiše. A naenkrat je spet zaslišal isti glas, ki se mu je rogal:

«Gospodar se za ničem okrog hiše podi, v kleti se mu pa mošt iz soda cedi.»

Srditi kmet se je sedaj spomnil, da je bil v nenadnem strahu res pustil pipo odprto. Brž je letel v klet, ali sod je bil že prazen. Žalosten in potrten je spet odšel v kuhinjo, kjer se mu je bila medtem vsa jed prismodila.

«Da le enkrat srečno mine današnji dan,» je vzdihoval poparjeni godrnjač, «nikoli več ne bom menjal z ženo.»

Vrgel je prismojene jedi na lužo in je pristavil druge, potem pa je odšel proti hlevu, da bi opravil živino. Pa glej spaka! Kakor je

iskal, ni mogel najti vrat. Živina je z glasnim mukanjem zahtevala krme, kmet pa je hodil sem in hodil tja, premišljeval, tipal in vzdihoval, toda vse zaman. Ozlovoljen je nazadnje odšel proti hiši, ko je nenadoma spet zaslišal tisti poredni glas:

«To je gospodar, to je kmet, ki samo godrnja, pa še pri belem dnevu v hlev ne zna!»

Ko se je okrenil, je videl, da je hlev odprt. Tedaj ga je prene-moglo in kakor je bil, je pohitel na polje in je prosil ženo in mole-doval, dokler je ni pregovoril, da je odšla domov. Našla je vse narobe in se je od srca smejala nerodnemu možu, ki je tako hitro nehal gospodinjiti. Ko je čez nekaj dni zopet zagledala žalik ženo, se ji je že oddaleč smehljala nasproti. Žalik žena jo je povprašala:

«No, kako, ali bi še hotela umreti?»

«Nikar, nikar, ko je tako lepo na svetu!» se je branila kmetica. «Moj mož je zdaj boljši mimo zlata, žal besede ne pozna in nikoli več ne godrnja.»

Žalik žena je bila sama vesela, ko je videla, da se je vse tako dobro obneslo. Povprašala je gospodinjo še po tem in onem in ji je naročila, ko je odhajala:

«Če bi me še kdaj potrebovala, kar pokliči!»

Odtlej je bil godrnjavi kmet ozdravljen in nikoli več mu ni prišlo na misel, da bi spet v delu zamenjal z ženo.

Maksa Samsa:

Burja.

(Po naši narodni).

Piha, piha burja,
išče fanta Jurja.
Ali mladi Juri,
poje, vriska, tuli

gori ob potoki
s hlelom kruha v roki.
Burja polna glada,
hleb njegov bi rada.

France Eržen:

Veliki prijatelji življenja.*)

I. Svež zrak.

Vdihavanje svežega zraka je najimennejši vir zdravja, delazmožnosti in zadovoljstva. Zrak je sploh najbolj neizogibno potreben izmed vseh dobrin, ki nam jih nudi narava.

J. P. Müller.

Francozi so po vojni pri Austerlitzu zaprli 300 avstrijskih jetnikov v majhen brezvračen prostor. Tekom noči so nesrečniki vsled nedostajanja zraka prav žalostno končali.

Brez zraka nam ni mogoče živeti več kot nekaj minut. Že to dokazuje dovolj njegov veliki pomen za naše telo. Nasprotno pa je mogoče živeti en teden brez vode. Da, dobe se še ljudje, ki morejo strpeti 40—50 dni brez vsakršne hrane. Zrak je redilo in zato nič manjše važnosti kot druga hrana. Ljudje polagajo veliko pažnjo na jed in pijačo, na dober, svež in čist zrak, ki je naš največji prijatelj in glavni pogoj zdravja, pa popolnoma pozabijo.

Večkrat naletimo na stanovanja, kjer niso odprli oken vso zimo. Človeka preleti naravnost groza, ko vstopi v tak prostor z zrakom, ki smrdi, težko diha in tišči na prsi. Kdor ima dober nos, se v takem prostoru ne upa dihati. V bivališčih, ki se držijo zaprta, je zrak vedno izprazen; tu se zrak izpridi kakor stoječa voda. Tak zrak je škodljiv in slabo vpliva na kri, ki se poživilja le v zdravem zraku.

Zaprto okno more na nas učinkovati prav tako, kakor rdeče blago na besnega bika. Nekatere ljudi tako razkači, če odpreš eno okno, kakor bi mu bil predložil davčni list. Po zakoniku gospodujoče malomeščanske morale je pravi zločin vsiliti svojemu bližnjemu blagoslov svežega zraka, medtem ko je vsakemu obveznost in dolžnost vdihavati netečne odpadke raznih tvarin, ne da bi črhnil. Vsakdo bi moral biti v krogu svojih prijateljev in znancev apostol evangelija svežega zraka in dati vso svojo osebnost za politiko odprtega okna.

Ljudje imajo tudi mnogokrat posebno bojazen spati pri odprtih oknih, dasi bi morali biti uverjeni, da je prav tako potrebno vdihavati svež zrak med spanjem, kakor po dnevu pri delu. Tem ljudem je nočni zrak nekaj skrivnostnega in nevarnega. K večjemu ni varno radi vlomilcev, toda sicer ni znano, da bi nočni zrak bil škodlivejši od dnevnega. Če bi bilo to res, kako bi se mogle pred tem varovati divje zveri in ptiči, ki jim je nakazano, da spijo zmeraj pod milim nebom? Med nekaterimi je razširjena prazna vera, da se oslepi, če se spi pri odprtih oknih, drugi povečujejo žalostno zmoto, da človek vsled tega ogluši. To dejanski ni mogoče, da bi človek, ki ravna edino pametno, oslepel ali oglušel. Z isto pravico bi se pripisala krivda tramvaju, če je ženska padla in si pri tem zlomila nogo, če je kljub svarilu izprevodnika in zakonu o vztrajnosti odskočila v napačno smer. J. P. Müller pripoveduje, da je na lastne oči videl, (ko je bil nadzornik na Vejleljordskem zdravilišču), da

*) Majhni prijatelji življenja pa so: Zmernost v jedi in pijači (glej letošnji N. R. str. 90), spodnje oblačilo (str. 46), sobna temperatura (str. 68), negovanje zob, ust, grla in las (str. 115), spanje (str. 22), negovanje nog (str. 170).

je imelo 1052 bolnikov v svojih spalnicah odprta okna tudi v nevihti in v zimskem mrazu. Ko se je stopilo iz hodnika v sobo, mislilo se je čestokrat, da se pride iz gorkega prostora v ledenico. Da je veliko teh bolnikov ozdravilo, se imajo zahvaliti v prvi vrsti vdihavanju svežega zraka dan in noč. Nikdar ni bil slišal, da bi koga izmed njih bolela ušesa ali pa oči.

V mestu mnogo ljudi zapade smrti in hira samo vsled tega, ker pogrešajo čist zrak. So nekateri, ki dolge mesece ne pridejo iz zaprtih prostorov, iz zaprašenih ulic. Če jih pogledaš, vidiš, da ne izgledajo zdravo; so blede ter imajo upadla lica. Če spravimo takega človeka kam drugam, kjer je dober zrak, na deželo, videli bomo v kratkem, kako bo vzcvetel in se predruščil. Zato imajo takojmenovane počitniške nasebine, ki omogočajo velikomestni mladini ubožnih slojev prebiti nekaj časa na kmetih, tako izredne uspehe.

Imej fiksno idejo (neubranljivo misel), da se nahajaš, če mogoče zmeraj, na prostem, najljubše izven mesta in sicer kolikor mogoče daleč od tega. Neugodno vreme nas ne sme preveč zadržati, kadar se hočemo odpraviti na prosto. Tisti, ki se boji vsake sapice ter se pred vsakim izletom boječe ozira po nebesnem svodu, se bo najpoprej prehladil. Da se utrdiš zoper vremenske vplive in da si zmanjšaš občutljivost za vremenske spremembe, ni boljšega sredstva, kakor da se giblješ mnogo na prostem v čistem in svežem zraku, ob vsakem vremenu in letnem času.

Zanimiva je ta le resnična zgodba, katero pripoveduje dr. Breclj o svojem znanцу, mestnem inženirju. Bil je v mestu vzgojen in sicer mehučno, zato je bil vedno bolehen. Vsak mesec mu je bilo kaj, skoraj vsako zimo je bil resno bolan, poleti se je zdravil po raznih zdraviliščih. Zdaj ga je napadla huda bronhita, zdaj revmatizem, zdaj pljučnica, enkrat smrtno nevarna zarebnica, dve rebri so mu izrezali, da mu je mogel izteči gnoj iz prsi. Vse to se je vršilo tik pred vojno. Ob nastopu vojne je bil tudi bolehavi inženir poklican v službovanje. Navzlic vsem izgovorom in izpričevalom, da je sposoben komaj za pisarniške posle, je moral kot graditelj utrdb na visoko goro. V razpadli kapeli je bival poleti in pozimi; v dežju in vročini, burji in snegu je opravljal svoje posle ponajveč zunaj. Koncem vojne sta se videla; dr. Breclj je komaj spoznal v krepkem možu cvetočega zdravja nekdanjega bledorumenega hiralca. «Sreča, velika sreča je bila zame vojna», je pripovedoval inženir. «Tam gori sem se po sili, česar si poprej nisem upal želeči v sanjah, tako utrdil, da mi ne škodi nič več. Tudi če ležem spat ves premočen in če mi ponoči curlja dež naravnost v nos, ne dobim niti nahoda več!»

Imenitno utrjevalno sredstvo pa se mora imenovati zračna kopel. Kopati se v zraku, se pravi, golo kožo izpostaviti prostemu zraku. Z utrjevanjem je treba začeti poleti. Varovati se je treba vsakega prenažljanja in pretiravanja. Gospodar je imel potepuhe dolgo časa pod streho; Skrbel je za nje in jim stregel. Sedaj mu pride na misel, da jih bo spravil naprej; ali jih bo mogel kar naenkrat spoditi iz hiše? To bi bilo nevarno. Da, zgoditi bi se moglo, da bi nazadnje le potepuhi vrgli njega iz hiše. Treba mu je previdnosti, da se jih iznebi. Tako je tudi z utrjevanjem. Koža se le polagoma navadi na sveži zrak. Začni n. pr. s tem, da zjutraj, ko si zlezel s postelje, svoje telo izpostavljaš svežemu zraku nekaj

minut; pri tem se pa gibaj (telovadi), zlasti ob hladnih dnevih, da se izgubljen toplota sproti nadomešča. Polagoma, tekom mesecev, pa moraš zračno kopel raztegniti na 5—10 minut ali pa več.

Zjutraj, ko vstanemo, se priporoča vsakemu — poleg gimnastike združene z zračno kopeljo — vaditi dihalne vaje. Vršiti se pa morajo na dobrem in čistem zraku (okna odprta!), nikdar pa ne v tesni zadehli sobi. V zadnjem slučaju bi našemu zdravju več škodovali nego koristili. Vsako globoko dihanje obstoji iz zelo globokega vdihavanja skozi nos in iz polnega, počasnega izdihavanja tudi skozi nos (ne skozi usta!) Postavi «roke v bok!», komolcev ne siliti naprej.

Pravila za vdihavanje so sledeča (Glej sliko!):

1. Odprite nosnici in spodnja rebra naj štrlé nazven bolj ko je mogoče.
2. Raztegnite zgornje dele doprsja.
3. Ne razgrniti zgornjih delov želodca v nepripravni legi.
4. Držite trebuh v naravnem položaju.

Pravila za izdihavanje pa so (glej sliko!):

1. Pustite, da se rebra in ves gornji del trupa prinese navzdol.
2. Skrčite spodnja rebra in skupaj bolj kot je mogoče.
3. Držite trebuh v naravnem položaju.

Napake pri vdihavanju: skrčiti trebuh, upogniti glavo preveč nazaj, siliti rameni nazaj namesto jih dvigniti, srkati zrak z nosom in delati pri tem velik hrušč ter zapirati pristransko nosnici.

Napake pri izdihavanju: upogniti telo preveč naprej namesto potegniti vkup prsi, držati trebuh trden ali skrčen, izgnati zrak siloma skozi usta. (Izdihavanje skozi usta je zgrešeno.)

Pa tudi večkrat tekom dneva naj se vadijo dihalne vaje, n. pr. na izprehodu na prostem zraku, ki je Prometejeva moč našega organizma. Naredi naj se med vsakim vdihavanjem 2—3 in med vsakim izdihavanjem 5—6 korakov. Pozneje se število korakov lahko poveča. Dovolj, da šteješ to eden ali dva tedna, pa bo postala navada, prsi bodo nadalje izvrševale to popolno delo, ne da bi mislil več.

Z R N A.

Poljski pisatelj Wladislaw St. Reymont.

V novembru 1924. t. je dobil ta poljski pisatelj nagrado, katera se v današnji dobi da za slovstveno delo iz Nobelovih nagrad.

Alfred Nobel (1833.—1896.) je bil iz švedske družine, ki je v Rusiji zelo poznana kot «kraljeva dinastija nafte» (izrabljala je vrelce na Kavkazu ter je zelo obogatela). Alfred je sam iznašel nevarni nitroglicerini in dinamit, ter ustanovil 15 nitroglicerinskih tvornic. Svoj veliki imetek je zapustil za letne nagrade kulturno visoko zaslužnim ljudem brez razlike narodnosti. Prva nagrada je odločena za najodličnejše izumitelje v področju fizike, druga za kemijo, tretja za modroslovje ali zdravstvo, četrta za slovstvo, peta za pacifično delo. Prvi krat so se delile nagrade l. 1901. (vsaka nagrada znaša okoli 300.000 frankov). Med 24 nagrajenimi pisatelji se nahajajo 4 Francozi in med Slovani 2 Poljaka: H. Sienkiewicz (1904.) in Wladislaw Reymont.

Wladislaw Reymont se je rodil 6. maja 1868. v piotrkawski oblasti današnje Poljske. Piotrków je mesto poleg železnice, katera gre iz Šlezije na Varšavo. Njegovo rodno mesto je Kobile, odležna vas globoko v šumah. Gimnazijo je študiral v Čenstohovi; to je danes veliko mesto, znano vsled svoje industrije in mnogo znano kot božja pot Matere Božje na Jasni Gori. Ta del Poljske je potem pripadal Rusiji, ali kakor v Rusiji, tako tudi na visokih šolah ni bilo svobode, ter je Varšava imela rusko univerzitetu. Reymont v splošnem ni šel na vseučilišče. Nekoliko časa j bil gospodarski praktikant na posestvih, ali mu je to delo zamrzilo ter ni imel

prilike napraviti nekaj samostojnega. Nato je bil parkrat član potujočih igralskih družb; potem je šel v samostan Pavlinec v Čenstohovi in končno je služil kot železniški praktikant, dokler se ni popolnoma vdal pisateljstvu. Nekoliko let je živel v Parizu (1897—1901.) ali se je vsako leto vrnil v domovino. Tu je pisal v lepem, znanem letovišču pod Tatro in v Varšavi. Približno leto dni je odkar je bil v Nizzi, kjer se je zdravil.

Reymont se je literarno pojavil približno pozno, in sicer l. 1893., ko je imel že 25 let, ali je bil zelo ploden pisatelj, ter so njegovi spisi takoj pokazovali vso zrelost.

Prvo njegovo veliko delo je bilo: «Pielgrzymka pri Jasni Gory». Iz l. 1898. je «Ziemia obiecana» (Obljubljena zemlja) prikaz življenja in dela v Lodzu, velikem obrtnem mestu v Poljski, slika grozne lakote po «zlatu».

Delo, ki je prineslo Reymontu nagrado, se imenuje: «Kmetje». To je velik roman v 4 delih, kateri nam v velikih slikah prikazuje poljskega kmeta, vezanega na mater zemljo in zavisnega od nje. Kakor se zemlja spreminja v 4 letnih časih, tako je tudi kmet, njen sin, drugačen v jeseni, drugačen v zimi in zopet drugačen v poletju in pomladi. To je podalo pisatelju naravni načrt spisa v 4 delih.

«Kmetje», ta velika pesem zemlje in njenih otrok, kmetskega naroda, so vzbudili veliko pozornost že tedaj, ko so izšli (l. 1903.), ker so v nasprotju z ostalim slovstvom, ki je hotelo opisovati samo nekatere duševne podrobnosti in mehko namesto zdrave življenjske sile.

Ob priliki njegovega odlikovanja so pisali o Reymontu obširno časopisi vsega sveta, ter s tem pobudili zanimanje za znamenitega Poljaka. Ni dvoma, da je njegovo odlikovanje ponovna zmaga poljske umetnosti.

Škoda samo, da je v naš jezik iz Reymonta samo nekaj malega prevedenega.

Prevel: Franc Knežič,
Trst, Sv. Jakob.

Kaj je premog?

Ko ni bil še človek ustvarjen, so bili na naši obli velikanski gozdovi samega orjaškega praprota, ki je imel ogromne liste. Potem se je ta vrsta rastlin uničila. Suhi listi, ki so padli na zemljo od dreves, so se nakopičili tako, da so naredili debelo plast, katero je potem pokrila zemlja. Te plasti listov so črez veliko let postale šota, to je snov, ki se lahko sežge ter ohrani še znamenja svoje prejšnje narave; po več vekih se je šota izpremenila v črno in trdo snov, ki se imenuje premog.

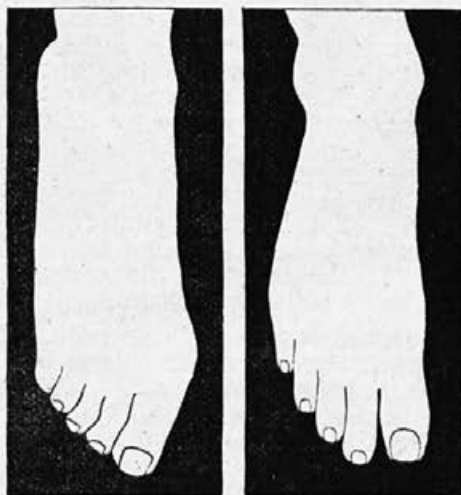
Drugi gozdovi so se pa kar celi pogreznili v zemljo in potem so postali premog. Premog kopljejo v rudnikih, ki so globoke jame pod zemljo; rudnike razsvetlujejo z nalašč narejenimi lučmi. — Premog je jako drago kurivo; rabijo ga stroji na železnici, na ladjah in pri vseh drugih strojih na paro; iz premoga se dela tudi plin.

Makovec Vladimir, Piacenza.

Negovanje nog.

«Ima li negovanje nog kaj opraviti z zdravjem?», bo dejal marsikateri. Gotovo! Noge, ki niso utrjene, so vzrok raznim boleznim, ker postanejo hitro mrzle in ne morejo prenesti mokrote. Znano je, da mrzle noge povečajo nagnjenje za nekatere bolezni. Zato je imel prav že stari Plutarh, ki je rekel: «Drži glavo hladno, noge pa tople; za vsa zdravila — post; poleg duha ne zanemarjaj svojega telesa.» — Za noge najvažnejše in največ, kar potrebujejo, je umivanje nog in sicer vsak dan, najmanj enkrat na dan. Vrh tega je treba pri tedenski gorki kopeli ali vsaj enkrat na mesec pregledati

dati nohte in odstraniti trdo kožo. Drugače se bo nemarnost dotičnega maščevala z vraščenimi nohti, vnetji itd. Poleg tega potrebujejo prsti, (kakor ostalo telo) zraka in gibanja, drugače bomo sčasoma trpeli na potnih nogah. Potne noge so ena izmed najbolj grozних bolezni umazanosti. Ko pridemo domov, sezujmo vedno takoj obuvalo in nogavice ter hodimo bosonogi ali pa imejmo sandale, (Müllerjeve: ploščnate usnjate podplate z nekaj jermenji.) Sandali (brez nogavic) so edino pametno, obenem zdravo in prijetno obuvalo, zlasti poleti na dolgih pohodih. Stari Grki so nosili vedno edino le sandale. Zato so se oni lahko ponašali s klasično lepimi nogami. — Sploh se danes največ greši z obuvalom. Ljudje so sami krivi, če imajo skazene noge in teh je nešteto. Neprikladno obuvalo poablja vse prste, v prvi vrsti palec. (Glej sliko!)

2. Pokvarjena noga.

1. Pravilna noga.

Druge zle posledice so: kurja očesa, vzrašeni nohti, prsti v pregibih vneti in nepremični itd. V izbiranju obuvala naj se gleda na praktičnost in higijeničnost obuvala (da ne utesnjuje noge nikjer, tudi ne pri prstih); na primerno visoke pete (1½—2 cm). Zunanja oblika («moda») pride šele v drugi vrsti v poštev. F. E.

KOTIČEK.

Joža.

Joža piska, pa kak fino
si na bezgovo piščalo!
Ko bo velik, si klarino
bo pač kupil, pa še zalo!

Pa... mar vi poznate Jožo?
Ne? Kaj vas ni sram zato?
On vam pase svojo kozo
tam za Štulasto vasjo! —

Kozo svojo in piščalo
Joža strašno rad ima,
vse se zdi mu prav za mašo,
drugo vse za sold prodal.

Ah ne! Še klarino,
še klarino bi rad imel;
pa kaj, ko draga je mrcina!
Kje bo vendar dnarce vzel?

Pa mu stric некоč veleval:
«Joža, le pomiri se,
tudi dnarce imel boš,
ko boš velik, prej pa ne.

Joža se pomiri, zopet svira,
piska kozi, žabam gode;
drugo vse, prav vse prezira,
čaka le, kdaj zrastle bode.

Prah Ladislav.

Dimnikarček.

Dimnikarček kima,
z brado črno kima,
kdaj se vendar vrnemo
v sajasti dimniček!
Na lestvico,
na lestvico
dimnikarček kima,
z brado črno kima.
Dimnikarček kima,
z brado črno kima
po beli cesti
v našo vas.

Fabjan Viktor, Kobjeglava.

Ciganček topoglavček.

Ciganček je pasel lenobo in grizel klobaso, ukradeno stari majki. V nedrih je imel ujetega vrabca in kos ukradenega masla. Baš je mislil spraviti vase tudi maslo, ko zasliši korake. Skrije hitro maslo, kajti ni dobro, ako vidi človek pri cigančku kaj takega.

Medtem pride neznanec do njega. Navihaneec takoj spozna, da je to sam vrag. Urno skoči na noge, kajti bal se ga je, ter skuša zbežati. Vrag pa mu reče: «Stavim s teboj mošnjo cekinov, da sem močnejši od tebe.» Ciganček je bil zadovoljen. Vrag odlomi tedaj debelo vejo, jo stisne, da priteče sok iz nje. Ciganček pa reče: «Ako si ti vejo, znam jaz kamen.» Vzame maslo in ga stisne tako, da se pocedi voda iz njega.

Vrag pa jezen, da je izgubil, reče: «Stavim novo mošnjo, da vržem kamen dalje nego ti.» Ciganček je bil zadovoljen. Vrag vrže kamen daleč v stran. Ciganček pa prime vrabca in ga spusti. Ptiček veselo zleti in leti mnogo dalje kot je padel vragov kamen. Vrag je tudi sedaj izgubil stavo, ker pa je videl, da je ciganček močan, sklene, da ga vzame za hlapca. Ciganček je moral hočeš-nočeš z njim.

Ko prideta v gozd, prime vraga želja, da bi se metal in reče cigančku, naj se skusita, kdo je močnejši. Ciganček pa reče: «Glej, jaz bom poklical starega očeta; še ta te bo premagal, kaj pa šele jaz.» Nato gre k medvedjemu brlogu in podreza šaparja s kolom. Medved jezen pride iz brloga in se spravi nad čakajočega vraga. Objel ga je tako, da so vragu pokale kosti. Jel je torej vpiti in javkati, dokler ni prestrašeni kosmatinec zbežal. Ko pride do sape, reče vrag cigančku, naj poskusita, kdo bolje teče. Ciganček pa pravi: «Dovoli, da pokličem svojega sina, ta ni še zdaleka tako velik kot jaz, a teče bolje od tebe.» Vrag dovoli. Ciganček pa sploši izpod grma zajca, kateri jo res ubere urnih nog, tako da je vrag vedno bolj zaostajal. Ko pride nazaj, prizna, da teče cigančkov sin, bolje kot on.

Napotita se dalje, dokler ne prideta do vragovega bivališča. Tam je stanoval vrag skupno z dvema drugima bratoma. Ciganček je postal njihov strežaj. Vsako jutro je skuhal kavo v velikem kotlu. Pomagal je in popravljal, ponoči pa spal na ognjišču. V vražji družbi se ni slabo počutil, vendar je želel iti proč.

Nekega dne so se namenili vragi po vodo. Vsak je vzel veliko kad in si jo naložil na rame. Tudi cigančku so dali enako, tako da se je revček jedva premikal pod težo. Ko pridejo do vode, napolni vsak vrag svojo kad, ciganček pa jame kopati ob strugi. Nek vrag ga vpraša, kaj dela. «I kaj neki, jarek izkopljem do hiše, tako nam ne bo treba vedno daleč po vodo.» Vragi pa so se bali, da ne bi voda razrušila hiše, zato so naložili na svoje rame kadi in zraven še cigančka.

Drugič se namenijo po drva. Ko pridejo v gozd, napravi vsak vrag veliko butaro. Ciganček, ki je spoznal, da ne bo mogel nesti toliko breme, prime verigo in jo vleče okoli gozda. Starejši vrag ga vpraša, kaj dela. — «Ovil bom verigo okoli gozda, izruval drevje in vse naenkrat nesel domov,» reče ciganček. Vragi pa se zboje, da ne bi les zasul hiše, zato naložijo butare in še njega na rame in gredo domov.

Starejši vrag je videl, da ima ciganček denar in je premišljeval, kako bi mu ga vzel. Reče torej, da stavi možno denarja, da piha močnejše od njega. Ciganček je bil zadovoljen. Vrag pihne in ciganček odleti z veliko silo v kot na stelo. Začuden vpraša vrag cigančka: «Kaj delaš tam?»

«Steljo popravljam, da si ne razbiješ glave, ko pihnem.» Vrag se pa zboji in da cigančku denar.

Ko je nekoč ležal spat, sliši kako vragi govorijo: «Ti, vzemi sekiro in zamahni po njem!» Cigančku se jeziijo lasje od strahu. Potihoma se zmuzne iz postelje. Postavi nato konjsko sedlo na ognjišče in se vleče pod ognjišče. Vrag pride in zamahne po sedlu trikrat s sekiro, nato odide. Drugo jutro ciganček vstane, naloži drv in kuha kavo, zraven pa veselo poje. Vragi se zbude in začudeni vprašajo: «Kako si kaj spal?» — «I, dobro,» odvrne ciganček, «samo neka bolha me je trikrat ušcipnila.» Vragi se začudijo, kakšno moč mora ciganček imeti in sklenejo, da se ga iznebo drugače. Ko je drugo noč brez skrbi spal in glasno smrčal, ga pograbiyo, vržejo v vrečo in jo zavežejo. Nek vrag ga dene na rame, nato odidejo vsi trije. Sklenili so, da ga vržejo v vodo.

Ko pridejo med potjo do krčme, postavijo vrečo pred vrata in gredo pit. Med tem pride mimo pastir, ki žene krave na pašo.

Ciganček začne kričati: «Ne znam ne pisati, ne brati, za cesarja me hočejo dati.»

Ko pastir to sliši, prosi cigančka, naj ga pusti v vrečo, v plačilo pa mu da vso živino. Ciganček se navidezno brani. Nato zaveže vrečo, v katero se je medtem skobacal neumni pastir in odide z blagom. Vragi pridejo ven, naložijo vrečo, neso k potoku in štrbunknejo pastirja vanj, misleč, da je ciganček.

Ciganček pa je medtem prodal krave, poln denarja, veselo žvižgaje je odšel dalje po svetu. Po svetu hodi še dandanes in kjer se mu ponudi prilika, ocigani kogar more.

Vojko V-č.

Iz zime v pomlad.

Zima začne 21. decembra in konča 21. marca. Za nas otroke je ona vesel letni čas, ker si napravimo sanke in se hodimo sankat na bližnje gričke. Starčki in starke zapuščajo solnčne trate, se hodijo gret za peči in gledajo skozi okna otroke, ki se veselijo. Otroci si mečejo eden drugemu kepe snega ter se zabavajo ne da bi čutili mrz.

Drevesa spe in počivajo ter so vsa gola. Tudi cvetice sp. Samo beli zvončki zgodaj prikukajo izpod zasneženih tal in zvabijo tudi druge cvetice prijateljice na dan, n. pr. vijolice in trobentice. Zbudi se vsa narava iz zimskega spanja. Nato se vrne ljuba pomlad ter nam prinese mnogo solnca in petja.

Breščak Minka, Sv. Križ.

Zima se poslavlja.

Zima se poslavlja od nas. Bliža se pomlad. Narava se je jela odevati s praznično obleko, opasala se je z bujnim cvetjem, prve cvetice so se razvile in vstale, kakor zvončki, trobentice in vijolice. Začeli so toplejši dnevi, kmetje hitijo delat. Tudi starčki so prikukali na solnce, si ogrevat svoje stare kosti. Otroci se veselijo in skačejo okoli njih po dvoriščih ter se igrajo. Ptice selivke so bodo vrnile zopet v naše kraje in vse, kar je živega, bo prišlo na dan. Drevje bo poglano popje, trava bo ozelenela, ptiči bodo prepevali, ljudje pa bodo veseli delali.

Prav krasen je spomladni dan, ker slišim ptičke pet vsak dan.

Miklavc Marija, učenka v Povirju pri Sežani.

O ptičkih.

Ko sem slonela neko popoldne pri oknu, pride k meni mala sosedova Anka. Ko zagleda na strehi sosedove hiše vrabčka, me vpraša: «Kaj je tisti ptiček? Ali si ne naredi gnezdeca?» A razložim ji, da je tisto vrabček, ki ni posebno sražen ptiček.

A zopet me vpraša: «Kaj pa ona ptička?» In gleda lastovko, ki leti po črvičke in druge hrane za mladiče.

Povem ji, da je to lastovka, ki ne ostane pozimi pri nas, marveč odleti v južne kraje.

Anka mi nalaga že drugo vprašanje: «Kaj pa oni ptiček, ki mi ga je prinesla teta Liza iz mesta v lepi kletki?» Povem ji, da je to kanarček! Nato ji razložim še o slavčku, ki je najboljši pevec.

Anka me več ne vpraša, ampak teče vesela domov mami povedat o vrabčku, o lastovki, o kanarčku in o slavčku, milem pevcu.

Deško Danila

VII. b) pri Sv. Jakobu.

Dan sv. Vincenca v Renčah.

Pri nas v Renčah imamo poseben praznik zidarjev, in sicer na dan sv. Vincenca. Mislim na kratko opisati, kako sem preživela ta dan.

Na ta dan sta se darovali dve sv. maši. Prva je bila ob 8. ur tiha, a druga ob 10. uri slovesna peta sv. maša. Pri tej maši je bilo mnogo ljudstva, tudi iz drugih krajev. Pri sv. maši je bila zelo lepa in poučna pridiga. Po končani sv. maši sem šla domov.

Popoldne sem šla k sv. blagoslovu. Nebo je bilo jasno kot ribje oko. Zato sem šla po blagoslovu s svojo najmlajšo sestrico na izprehod v šivljik. Šli sva mimo šumečega potočka iskat zvončke. Našli sva tri in še te ne razcvetene. Podali sva se veseli domov. Doma sem se dela k čitanju; čitala sem «Edinost». Tako mi je minil praznik sv. Vincenca.

Danica Krpan,

učenka VI. razreda v Renčah.

Kako so preživeli ptički zimo.

Uboji ptički! V mrzlih zimskih dneh so se ptički stiskali vsi lačni in premraženi pod strehe hiš ter golo vejevje dreves. Posebno vrabčki in golobčki so klavrno skakali po ulicah, iskajoč si živeža. Lepo je bilo videti ob deževnih dneh, ko so vsi premočni žalostno peli. Še lepše pa je bilo tedaj, ko je kakšnega dne sijalo lepo sonce. Takrat pa so veselo peli in čivkali tako, da se je zdelo, da hočejo ljubega Stvarnika zahvaliti za lep dan ter mu reči: «Zahvaljen, dobri Bog, ker si nam poslal toplo sonce, prepodil hudo zimo in neusmiljeni dež.» Čez par dni, ko se je zopet pripodila starka burja, pa so postali zopet žalostni in so klavrno povešali svojo glavicco, ko so iskali živeža.

Igor Samec.

Požar v našem trgu.

Bila je jasna noč. Veter je žvižgaje bril krog hiš. Zvezdice so radovedno kukale z

neba, kakor da bi slutile kakšno nezgodo. Vsi ljudje so brezskrbno sladko spali. Bilo je prav krog polnoči. Kar naenkrat se zasliši zvonjenje in obupen krik «Gori, gori!». Ta strašen klic je razburil vse vaščane. Vsi so v strahu poskočili s postelj. Strašen prizor! Zagledali so ognjene jezike, ki so se stegovali in dvigali proti nebu. Gasilci so brizgali vodo skozi okna, vrata in streho, ki so jih s silo odprli. En del strehe se je že udril s silnim ropotom in žarečim plamenom. Končno se jim je z velikim trudom posrečilo pogasiti ta grozni požar. Počasi so ljudje šli domov. Drugo jutro so hodili gledat pogorišče. Pomilovali so ubogo družino. Videli so, da je moral biti strašen ogenj, ki je uničil toliko poslopja. Odhajajoči so se pogovarjali, kako je treba biti previden z ognjem; kajti iz male iskre nastane velik požar. Takšen požar je bil pri moji sošolki.

Vida Uršič, Kobarid.

Naše čebele.

Že pridne delavke naše čebele, iz panjev svojih odletele, letele so na širne poljane iskat si cvetja in hrane.

Letele so na vsako cvetico, nabirale med za svojo matico. Matica vsako sprejela, dala ji sladke medice, potem je čebela zletela med svoje sestrice.

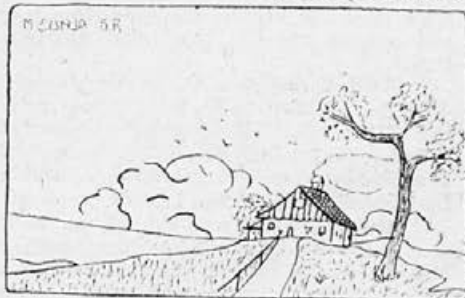
Zdenka Gaberščik, učenka v Tolminu.

Tramvaj.

Ko se vozim vsak dan popoldan iz Opčin v Trst v šolo, opazujem tramvaj. Rad obrnem, z dovoljenjem tramvajskih uslužbencev električno palico, katere je pripeta na vrvi, da ne gre proti električni žici. Zanimam se za tramvajski voz, kako teče po strmini navzdol po zobnatih tračnicah. Zvečer, ko se vracam iz šole domov, zopet opazujem, kako vodijo tramvaj, in izprašujem različne stvari, katere bi jaz rad znal. Ako imajo čas, mi tudi radi razlagajo in jaz sem zelo vesel, da zopet izvem nekaj novega in koristnega.

Stanko Simonič,

učenec 5. razreda na Opčinah.

Prve cvetice.

Zapihale so gorke sapice in cvetice so začele lezti iz tal. Veselo se ozirajo okrog in se povprašujejo, ali je že dovolj gorko. Meni kar srce poskakuje, ko vidim kako pomladansko cvetico.

Zadnjo nedeljo sem šla v neko reber iskat cvetice. Ogledovala sem pod zidovjem, če bi našla kakšno cvetico. Kar naenkrat jo zagledam. Hitro jo vtrgam in jo ogledujem. Zelo sem je bila vesela. Bil je zvonček. Potem stopim korak naprej in dobim še druge zvončke. Lepo sem jih povezala v šopek in jih nesla domov. Doma sem jih položila v kozarec in vsa soba je dehtela. Danes pa je začelo zopet snežiti.

Zelo sem žalostna, ko vidim, kako cvetice trepečejo od mraza in stiskajo glavice skupaj.

Gvardijančič Terezija.

Podgrad, 2. III. 1926.

Dragi naš «Novi rod»!

Z veseljem te pri nas prebiramo in komaj čakamo, da te natisnejo. Napisati ti hočem par vrstic, kako se godi v naši šoli. Imamo v naši šoli enega italijanskega gospoda učitelja in dve gospodični učiteljici, ki nas prav vrlo poučujejo. Priredili bomo kmalu prav smešno igrice v treh dejanjih; imenuje se «Bedak Pavlek». Upamo, da se nam bo dobro sponesla. Gospodični učiteljici se imamo iz srca zahvaliti, da se tako trudi za nas, mi pa se šestokrat tako zelo izpozabimo, da ji zraven tega delamo razne neprilike. Poučuje nas tudi lepih pesmic za igro. Z veseljem čakamo dne, ko bo treba nastopiti na oder, nekateri šele prvokrat. Torej z veseljem na delo!

Premrl Ivana,

učenka III. raz. v Vrhpolju pri Vipavi.

Otroški spomini iz vojnega časa.

Ko so vkorakale v naše kraje prve vojaške čete za časa svetovne vojne, sem bila še otrok, kajti stara sem bila komaj 4 leta. Iz te strašne dobe ostalo mi je v spominu nekaj meglenih pa tudi nekaj jasnih in živih slik.

Ker vem, da bo to mnoge moje sodobnike učence in učenke zanimalo, bom poskušala opisati, kako je bilo tedaj pri nas na Otlci.

Otlca leži približno 700 m visoko nad Ajdovščino. Najbolj oddaljena bojna črta je bila 28 km. Ker pa so vojaške čete vedno prihajale in odhajale, se je vedno vršilo premikanje vojaških čet tudi skozi našo vas. Spominjam se še vedno, kako so ranjenci ležali okrog šole na nosilkah ali pa tudi na tleh in prosili si smrti, ker niso mogli prenašati skelečih ran. Ti ranjenci pa niso bili pri nas ranjeni, ampak so jih pripeljali k nam

z bojišča. Vidim jih še vedno, kakšni so bili. Eni so bili zastrupljeni od plinov, drugi so bili ranjeni od granat itd. Bolnišnico so pa imeli v naši šoli in po barakah, ki so bile postavljene po polju. Težko ranjeni so ostali tu, druge so pa odpeljali drugam v zaledje. V naši hiši so imeli vojaki priprave in posode, ali ta jim ni zadostovala. Rabili so še veliko naše posode. Vzeli so nam obe spalni sobi in tako smo morali domači spati v podstrešju. Posebno sitni so bili Ogri. Ako smo se komu kaj pritožili zaradi prevelikega nadlegovanja, nas je zavrnil rekoč: «Ako vam ni prav, pojdite kamor hočete, saj vam nobeden ne brani.» In tako smo morali molčati in trpeti kakor sužnji. Za škodo, ki se je delala, se ni smel nobeden pritoževati. Ubogi starši so se vedno bali, da bodo morali zapustiti svojo rojstno vas in bežati kot begunci pred sovražnikom. Ljudje so bili pa vendar toliko srečni, da jim ni bilo treba bežati, ampak ko so se Italijani pomaknili na Piao, so se vojaki pomaknili za njimi in naši prebivalci na Otlci so bili vsi srečni, ker so ostali doma.

Razun bolniških barak so bile še druge. V teh so prenočevali vojaki, kadar je bilo mrzlo, drugače so bili zunaj. Ali godilo se je še huje, kakor pripoveduje moja mati, toda jaz vam tega ne morem opisati.

Tudi meni se je godila neprijetnost, a imela sem pa vendar srečo vojakov. Ko sem nekoč sedela pred hišo na ograji, sem padla in si razbila glavo. Mati hitro priteče iz hiše in me pobere. Glavo mi takoj izmije z mrzlo vodo, potem me pa odnese v bolnišnico. Ko me nese skozi vrata, vidim nekega rajnenca, ki je ležal na nosilkah in prosil za pomoč, toda nihče se ni zmenil zanj. Ko ubogi ranjenec vidi, da ga noče nihče uslišati, zbere vse svoje moči in vstane. Kakor hitro vstane, padejo čreva iz njega in zdajci je bil mrtev. Ko zapazim to, zakričim na ves glas. Zdravnik pride, me pograbí iz materinega naročja ter me odnese v sobo za ranjence. Za mrtvega vojaka se pa še zmenil ni. Mati pride za menoj v sobo, ali zdravnik jo zapodi ven. Ko se je stemnilo, me zdravnik nese domov. Drugi dan sem bila v postelji in slišala sem neko godbo. Vedela sem precej, da to mora biti na vojaškem pokopališču. Ko pride mati v sobo k moji postelji, jo vprašam, da zakaj na vojaškem pokopališču godi. Ona mi odgovori: «Vojaka, ki si videla umreti, (bil je poljski narednik), spremlja sedaj godba k večnemu počitku.»

Ti spomini, ki sem vam jih sedaj opisala, so mi ostali kot živa slika in menim, da jih ne bom nikdar pozabila.

Krapež Benedikta,
učenka VII. razr. na Otlci.

Rešitev ugank iz 5. štev. Novega roda :

I. Kvadrat.

3	8	1
7		5
2	4	6

II. Istopisnica

Teci **brzo**, vlak že žvižga.
O gorje če **brzovlak** zamudiš.

III. Računska uganka.

$$36 + 36 + 18 + 9 + 1 = 100$$

IV. Šaljivo vprašanje.

Črka „k“

V. Rebus.

Peter stoka in ječi.

se so rešili:

Idrija: Jurman Albin, Kerševan Pavel, Grošelj Ivan, Šinkovec Marijan in Marica, Kavčič Milan — Barkovlje: Vitez Antonija. — Kutežev: Baša Slavko. — Vrbovo: Samsa Dragica. — Trst: Škodnik Henrika, Brezavšek Marija, Prunk Olga, Kranjc Ivanka, Šantelj Alojzija, Keržé Nada, Škamperle Sonja, Spetič Ada, Žagar Marija in Marij.

Deloma so rešili:

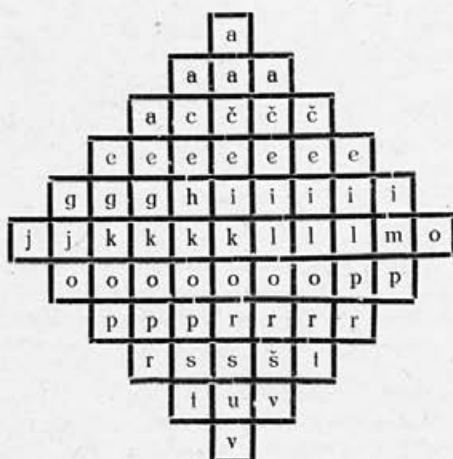
Kobarid: Volarič Anica, Gruntar Zora, Makarovič Lora, Uršič Vida. — Opatje-selo: Pahor Alojzij. — Idrija: Zupančič Malči, Goli Marija, Seljak Olga, Žust Fanči. — Kontovelj: Bandelj Angel. — Ledine: Mohorič Fanika, Buh Milče, Vehar France, Čadež France. — Ozeljan: Štrukelj Vinko. — Lokve: Kolenc Štefanija. — Dobropolje: Znidaršič Velimir. — Brje: Možina Josip. — Zadlog: Rupnik Franciška. — Dolenja Košana: Rebec Karol. — Dobravlje: Vodopivec Lidija in Almira, Jerkič Bernarda. — Povir: Štok Ljudmila. — Barkovlje: Simonič Henrik. — Il. Bistrica: Petrič Vlado, Batista Anton. — Novaki: Raspet Josip. — Opatjeselo: Pahor Rudolf. — Gor. Branica: Ukmar Olga. — Trst: Gombač Ana, Kavčič Bruno, Lidija in Gema Mrak, Castellani Avgust, Štibel Milko, Potrata Pavla, Gombač Zora, Koren Pavel, Gerbec Ernest, Stare Milan, Štekar Danilo, Vodopivec Josip, Golob Vladi, Ukovič Marij, Jerič Marij, Turk Danilo, Čac Vladimir, Sadič Ermini, Mavrin Jelka, Cunja Lino, Tuzar Marica, Prelog Mira, Špan Danica, Azman France, Gombač Alojzija, Šuligoj Emilija, Jamšek Ana, Babuder Libera, Keber France, Kerševan Viktor, Blažič Rudolf, Jermaniš Rihard, Tomažič Stanislav, Birsa Stanislav, Šuligoj Josip, Germek Josip, Daneu Vladimir, Štokelj Vincenc, Blažević Emil, Turk Filip, Turk Vladimir, Pregarc Vladimir, Vidmar Danila, Tomažič Pavla, Škerjanc Oskar, Sancin Lidija, Tomažič Miranda, Steinberger Marija, Pertot Aleksij, Šuligoj Eleonora, Pregarc Darinka, Runko Olivi, Sancin Ivan, Cerkevnik France, Blažina Rudolf, Torjan Stanko, Pulger Vojko, Gerdevič France, Mahne Karel, Petaros Zdenka, Mahnič Olga, Mužica Lidija, Šemerl Bernard, Rožanc Štefan in Marija, Kočevar Angela, Mezinec Jolanda, Bidovec Rud., Črnac Miroslava, Ferluga Ana, Mihelič Lucijan, Ban Ljudmila, Deško Danila, Fabjančič Ivanka, Gerbec Marija, Kaluža Marija, Drožina Cvetka, Grgič Štefanija, Granduč Zora, Spetič Maks, Renko Marija, Kerkoč Fani in Rudolf, Bukovac Jos., Krutej Jos., Cink Danica, Zadravec Angela, Jerič Milena, Prah Jos., Špan Rado, Antonič Milan, Mihelj Emil, Skok Danica in Tonček, Pahor Lidija, Babič Danilo, Švagelj Alojzij in Marija, Krošelj Egon, Babuder Libera, Pertot Bruno, Piccoli Jos., Ludvik Jos., Vatovec Danilo, Breznik Stanko, Čendak Marij, Furlan Danilo, Skočir Avgust, Jelerčič Albin, Žerjal Vojka, Merhar Ana. — Rojan: Turk Karl. — Tolmin: Tilli Franc. — Vrbovo: Štemberger Franc. — Ozeljan: Fornazarič Katarina, Rijavec Silvestra, Štrukelj Karla, Tertič Zofka, Faganel Helena, Špacapan Alma in Marica. — Naddanje selo: Furlan Vida. — Ročinj: Vuga Ivo. — Barkovlje: Počkar Elza. — Novaki: Flander Janko in Marica.

Op.: Zadnjič so se prijavili še nekateri rešilci, a smo rešitve prepozno prejeli, da bi jih mogli objaviti.

UGANKE.

I. Demant.

Silvan Reja, Gorica.

Od zgoraj navzdol in od desne na levo ti pove ime koristnega metulja.

soglasnik
prva žena
žensko oblačilo
je prišla iz jezera
naš pesnik
ime metulja
del sekire
nič ne dela
prede mrežo
del obraza
samoglasnik

II. Istopisnica.

Marija Jelušič, Trst.

a	a	e	e	del telesa
i	i	k	k	pijača
n	n	o	o	pridevnik
r	r	v	v	del telesa

Navzdol in počez iste besede.

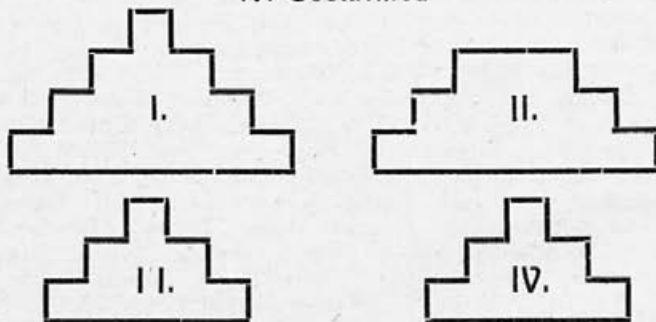
III. Posetnica.

Malevž Mezek, Ledine.

Kava Jur Čič
n. l.

Kaj je mož po poklicu?

IV. Sestavnica

Sestavi te like (piramide) tako, da dobiš eno piramido.

V. Veriga.

Rudolf Blažič, Trst.

ca, kal, pa, ša, ta, te.

Sestavi iz teh zlogov 5 samostalnikov tako, da bo zadnji zlog ene besede obenem prvi zlog druge besede.

VI. Rebus.

Ivan Grošelj, Idrija.

E $\frac{1}{2}$ Janez

VII. Uganka.

France Tilli, Tolmin.

1, 15, 10, 3, 1 — 10, 15 — 17, 10, 20,
4, 6, 21, 1

Številke povedo naslov Slomškove pesmi.

Rešitev je poslati do 25. aprila 1926. - Izžrebani rešilec bo nagrajen.

„NOVI ROD“ izhaja vsak šolski mesec in stane letno 10 L. - Poedina številka po 1 L.
Uredništvo in uprava: Trst - Trieste, Via Udine št. 35, III. - Odgovorni urednik: Pahor
Josip. - Izdaja „Zveza slov. učil. društev“ v Trstu. - Tiska Tiskarna „Edinosti“ v Trstu.